

Från heroin till cannabis

(Publicerat i Narkotikafrågan nr 1 2002)

- Legalisera cannabis, säger Nandor Tanczos, marijuanarökande rastafari från Gröna partiet.
- Absolut inte, menar polischefen "arr# \$uinn. %et skulle bli dramatiska effekter på folk!älsan.

Av Pelle Olsson

Det pågår en intensiv debatt i Nya Zeeland om cannabis. Bakgrunden är att regeringen har tillsatt en "Select committee", en kommission, med uppdrag att utreda hur man ska minska användning och skador av cannabisrökning samt hur lagstiftningen ska utformas.

En mängd experter och organisationer har inbjudits att komma med förslag och runt om i landet har det hållits offentliga utfrågningar "submissions", där man muntligt får framgå sina synpunkter till både regeringens och oppositionspartiernas representanter. En del organisationer har till och med bjudit in utländska auktoriteter på området för att få större tyngd bakom sina argument. Bland annat reste Ove Rosengren och Per Johansson från RNS ner till Nya Zeeland i november för att vittna i en sådan utfrågning.

Alla parter tycks vilja att marijuanarökningen ska minska, även cannabisförespråkarna. Men det råder stark oenighet om drogen även i fortsättningen ska vara kriminell eller om den ska legaliseras.

- Det har gjorts många mer eller mindre tillförlitliga opinionsundersökningar av dagstidningar och nyhetsbyråer. De visar att nya zeeländarna fått en mer liberal inställning, berättar Andrew Zielinski, chefsanalytiker för narkotikafrågor på Hälsoministeriet i huvudstaden Wellington. Zielinskis båda kollegor Rob Smith och Brendon Baker håller med, men alla tre är överens om att en majoritet av befolkningen definitivt anser att förbudet ska vara kvar.

Debatten har ofta handlat om det stora antalet personer som döms för cannabisrelaterade brott. Den senaste stora drogvaneeundersökningen från 1998 visar att 52 procent av alla 15-45-åringar någon gång har rökt cannabis. 20 procent har gjort det senaste månaden. Bland 21-åringarna har 70 procent rökt cannabis. Är det verkligen det rimligt att över halva befolkningen ska betraktas som kriminella? frågar man sig.

Å andra sidan blir hälsoproblemen på grund av cannabis allt större. På Care NZ, ett privat vårdföretag som driver flera öppenvårdskliniker för alla typer av drogmissbruk talar statistiken ett tydligt språk. Under 1998-2000 utreddes på Care NZ cirka 2000 klienter per år. Av dessa hade 70,3 "problematiskt bruk" av alkohol, 43,2 procent hade cannabisproblem men bara 10,1 procent hade problem med annan narkotika. 6,5 procent hade problem med läkemedel. I inget annat land i Västvärlden svarar cannabis för en så hög andel av missbruket.

&lskad oc! !atad

Den mest kända cannabisförespråkaren i Nya Zeeland är förmodligen Nandor Tanczos, en ung parlamentsledamot för Gröna partiet. Partiet fick bara drygt 5 procent av rösterna i valet 1999, men Nandor Tanczos är en nationell kändis som drar storpublik när han framträder offentligt. Antingen älskar man honom eller så hatar man, sägs det, men jag har svårt att tro att någon kan tycka riktigt illa om den sympatiskt lågmälda person med dreadlocks som bjuder mig på te i tjänsterummet.

Han är Nandor med hela nya zeeländska folket, utom med sina politiska motståndare som benämner honom herr Tanczos följt av en ironisk grimas. Detta i ett land där alla anständiga människor kallas vid förnamn.

Han berättar att han länge varit politiskt aktiv i olika gräsrotsorganisationer. Det började med stöd till de strejkande gruvarbetarna under 80-talet i England där han är född. Sedan han flyttat till Nya Zeeland har han varit engagerad mot arbetslösheten, i fredsrörelsen och som kärnkraftsmotståndare. Att han valde de Gröna och inget socialistiskt vänsterparti beror på partiets helhetssyn. De arbetar ekologiskt och icke auktoritärt; nära folk ute i kommunerna. Precis som i Sverige har de Gröna ingen partiledare utan språkrör som löser av varandra.

När det gäller cannabis berättar Tanczos, med hjälp av sin politiske assistent Ben som sitter med under intervjun, att Nya Zeeland är det land i världen som har flesta cannabisarresteringar i världen i förhållande till folkmängden. Och det gäller inte bara odling och försäljning utan även konsumtion och innehav. Ben har just tagit reda på att just i detta ögonblick sitter fem personer i fängelse för cannabis konsumtion och 520 gör det på grund av innehav. Det senare innebär högst cirka 2 ounces (56 gram). Har man mer räknas det automatiskt som planerad försäljning.

- Och vilka är det som framför allt drabbas? säger Tanczos. Det är maorierna och underklassen.

Nyligen fastnade miljardären Peter Lewis, som är god vän med George Soros, i tullen med ett innehav av cannabis på något kilo i samband med segeltävlingen American cup. Han klarade sig undan efterföljdes tack vare sina advokater och genom att donera pengar till alkoholundervisning bland skolbarn.

- Samtidigt har vi den största cannabis konsumtionen i världen, fortsätter Tanczos. Hur ska alltså göra för att tackla cannabis i samhället?

Gröna partiet vill att det ska få ungefär samma legala status som alkohol. Tanczos förnekar inte att det kan vara en skadlig drog, men i varje fall mycket mindre skadligt än alkohol.

- Skadorna av kriminaliseringen är större än bruket, säger han. De pengar man sparar på avkriminaliseringen ska användas till drogundervisning. Alla studier visar att måttlig användning inte är något stort problem, därför ska vi propagera för ett ansvarsfullt rökande, precis som man gör för alkohol. Det ska också vara samma åldersgräns, 18 år.

Nandor Tanczos är förstås själv marijuana-rökare. Som troende rastafari är det en del av hans religion att röka, men han gör absolut ingen reklam för att man ska röka, påstår han. Tvärtom avråder han andra från att börja röka.

De må vara sant att han aldrig offentligt sjungit cannabis lov, men enligt många jag pratat med på Nya Zeeland fungerar hela hans politiska arbete som en effektivt understöd för cannabisrökning. En känd riksdagsman som öppet deklarerar att han röker cannabis är ett fantastiskt argument för en marijuanafrälst tonåring gentemot sina föräldrar.

Att Tanczos polisiske medhjälpare också gillar drogen är ingen hemlighet. Ben har en tröja på sig som är dekorerad med ett stort cannabislöv på bröstet och massor med små löv på ärmarna.

- Kan man tolka det på ett annat sätt än att du i din yrkesroll som assistent åt Nandor gör propaganda för cannabis? säger jag och pekar på hans plagg.

Ben ler lite generat och menar att det är hans fritidsklädsel. När jag vill fotografera dem båda tillsammans skyndar sig Ben att ta på en dunjacka för att dölja cannabislövet.

- Vi är inte alls för cannabis, vi vill minska användningen, säger Ben, men

vi är emot förbudet. Det är en stor skillnad.

"eroinet som förs' ann

- Ja det är märkligt i den här debatten, säger Harry Quinn ironiskt som jag träffar senare samma dag. Alla vill minska cannabisrökningen.

Han var tidigare Nya Zeelands narkotikapolischef, numera leder han polisens nationella utredningsarbete. Bland annat ansvarar han för utrotningen av de omfattande cannabisodlingarna. Nya Zeeland är självförsörjande på cannabis. Nästan ingenting smugglas numera in till öarna, men de inhemska odlingarna är desto mer omfattande och klimatet är perfekt med mycket sol, milda vintrar och mycket nederbörd.

Harry Quinn har varit med under Nya Zeelands hela narkotikahistoria och har en unik överblick. När han var ung kriminalassistent på 70-talet fanns det 35.000 - 40.000 heroinmissbrukare i landet.

- Under ett enda år arresterade jag själv 14 personer för innehav som alla fick fängelse, berättar han. Förra året arresterades i hela landet bara 6 personer för samma brott. Där ser du skillnaden. Vi nästan inget heroinproblem kvar längre.

Polisens framgångar mot heroinet berodde på att de lyckades gripa ett antal viktiga personer som dömdes till mycket långa fängelsestraff. Det var möjligt tack vare nya lagar som medgav buggning och telefonavlyssning. Dessutom är det lättare för en önation att skydda sin gränser mot narkotikasmuggling. En annan bidragande orsak var att heroinisterna i stor utsträckning erbjöds metadon

Idag räknar man med att det finns 3000 – 4500 personer som missbrukar heroin.

- De flesta började för tjugo år sedan och sedan fortsatt eller så har de lärt sig utomlands och tagit med sig missbruket hem, säger Harry Quinn. De tillverkar sitt eget heroin i liten skala och sprider inte bruket vidare. De unga i det här landet vet att heroin är så farligt att det vore idiotiskt att använda det

Han berättar att heroinet är så dyrt att det är billigare att ta flyget till Australien och missbruka där och sedan återvända istället för att köpa det på hemmaplan. Att smuggla till Nya Zeeland och sälja fungerar inte heller eftersom det inte finns någon marknad.

Jag frågar Harry Quinn varför inte polisen gör samma sak med cannabis?

- Det kan vi! Vi skulle kunna få bort varenda odling i landet om vi gick in för det, men frågan är om vi vill det. Om cannabis försvann skulle många gå över till någon annan drog. Antagligen till med metamfetamin som tillverkas här. Det skulle förvärra situationen dramatiskt.

Men Harry Quinn är ingen cannabisliberal. Han är absolut emot legalisering eller avkriminalisering.

- Många vuxna debattörer talar om en drog de inte vet någonting om. de kanske rökt själva när de var unga, men idag är drogen mycket starkare - det är som att jämföra öl med starksprit. Varför ska vi ha in en ny drog i samhället? Jag tror det skulle bli dramatiska effekter på folkhälsan om man lättade på locket när det gäller cannabis.

Jag frågar om det ändå inte är fel med så många människor i fängelse på grund av cannabisrökning och hänvisar till Nandor Tanczos uppgifter.

Harry Quinn håller med om hårda straff inte alltid är bästa sättet att minska cannabisanvändningen, men ingen hamnar i fängelse enbart för innehav eller konsumtion.

- Tittar man närmare på domarna i statstiken, och det har inte herr Tanczos gjort, så har de här personerna fått fängelse för rattfylleri, inbrott eller något annat

samtidigt som det finns ett cannabisbrott inskrivet i domen. Enbart cannabisinnehav räcker inte för att låsa in någon.

- Och det råkar vara jag som är högsta ansvarig hos polisen för den här statstiken, tillägger han.

När det är dags för fotografering ställer han tålmodigt upp sig i olika poser. Vid skrivbordet. Mot väggen. Mot bokhyllan.

- Nu blir det en jäkla massa foton på mig i samma film som en jäkla massa foton på Nandor Tansczos, säger han och ser nästan road ut.